

NA PREDNJAK

NEJUNAČKOME VREMENU U PRKOS!

Preplata: za Šibenik (donošenjem kući) godišnje Kr. 5.— za Austr.-Ugarsku Monarhiju godišnje kr. 6/50 — za inozemstvo godišnje kr. 8.50 — Pojedini broj u mjestu 8 para, vani 10 para.

IZLAZI SVAKOG PETKA.

Odgovorni urednik: A. - VJEKOSLAV TRINAJSTIĆ.
Izdavač, vlasnik i tiskar „Pučka Tiskara“ D. V. Ilijadica i drugovi
u Šibeniku.

Jednom dijelu neoslobogjenog Balkana.

Giosuē Carducci:

Sicilija i Revolucija.

Puše se vrhovi Etne! A sa njih dižeš se ti, o bakljo rata, dižeš se nad grobove starih divova. O kako si veličanstvena, strašna! Poleti! Pretrči preko italske zemlje i plamom svojim požar svuda širi! Nek jedno srce zakuka, jedan zavjet nek odjekne, krič jedan nek zaori: Ne čemo više stranaca, ne čemo ugnjetavača!

I vi što sjedite po aulskim klupama, zašto lažete? Što li gorovite o miru i sporazumu s tiranima? Samo smrt može da izmiri tirane i roblje. A krvnik još ne leži svladan na bojnom polju. Ruke su mu zamazane krvljom, a on još ne ispušta iz njih lanaca, koji ma se kroz vijekove okrutno služio. Ali — vijekovi su čutali!

I kao što gadna grabilica za strašnog vihra savija krila, bježi u gnijezdo da se spasi, prividno mirna, ali glad je davi, ostri joj pandže i diže je na let! Tako i krvnik! Boji se novih pogibli, ali ipak prikuplja snagu. U lukavstvu mu sva nada, ona mu jedino veselje. Najprije ubija duhove, a tek zatim osvaja zemljište.

Dizite se, dok okratni tiran drži u rukama svojim i jedan dijelak italijanske grude i postavlja čuvara svog kraljevskog roda, da strahovanjem i nasiljem dijeli Italiju od Italije! Dizite se, dok se narodi . . . napajaju vodom sa Minčom i Brente i crni oroh zaliće u zemlje, gdje prava i opstanka nema!

Sve do tog dana nek nad nami svijetli koplj latinsko, vi zeleni retski vrhunci! Proklet svaki onaj, ko mir obećaje, a sablje nema u ruci! Na oružje! Nek uzmiče pljačkaš stari pred vječnom pravdom! Na noge se žurno, svi gradovi! I kao Amazonke srnite hrabro u boj!

Milano! Njihove su bijele kosti i tvoje plodne doline zagnjojile, a tvoje je bojne konje strah naprijed tjerao, kad je tvoj nemoćni narod stenjao! Milano! Požuri se i za trećeg ustanka po zadji put podigni kletva do neba! Skoro se digo barjak smrti, i on te čeka!

Lijepa li je krvca, što se još rume i puši s tvoj kneževskog plašta! Nemoj je otrti, ligurska ženo! Čuj! U Palermu su zvona na uzbunu zazvonila! Iz Prè, iz Portoria lete nenaoružani Pittamuli, Carbone i Balilla, lete pod slavnim stijegom Dorijsana ostrvce, otkle se otisnu Hiljada!*)

Bolonjo! Gdje li su ratnici snažni Montagnole tvoje, koji su hrlili u ognjeni boj ko djevojče na ples? Nek crne mantije ne zauzdavaju više polet svetih borba! U boj nagnaj svoje bijesne lave! Čujes li, gdje se poklič zrakom ori!

I ti hrabro melsko pleme, udri

po tujincima, da prostor ozvanja! Savijaj gvožđe tvoje i knj oružje smrti! A pri tome sjećaj se svoje dječice, što ti sjede iznemogla pred kućnim pragom! Sjećaj se ubijenih prega tvojih! Sjeti se, da su se sablje zasijecale u grudi matera tvojih, a bol im je bio ismijan!

Firenze! Zar tvoje slobodno potomstvo spava po djedovskim hramovima ili na brdim, gdje tvoj Decije pozdravi zadnji put sunce i pade? Čujem rastegnuti bolni jauk majka; diže se i širi prema Minčiju i slavnoj ravnni: Probudio se German. Straži na kuli i kruži prestravljenim okom. Uzdrhtao je:

Sa krvavog razbojišta još se diže buka razbjesnjelog boja, a u bljesku četa, što niču i jure, gubi se plavetniq rayni. Na bedeme strmih zidina poteci ti, slavno potomstvo! Na to mjesto vas zove nijema legija smrti i vaš svijesni žar!

Koji je taj, što jaši slavan u bljesku gvožđa i ognja ljutog, lijep poput sjajnog Oriona, kad se ukaže na olujnom nebū? Ime mu se širi. Pred šačicom njegovih bjeđaju gomile, koje se zakeše kraljevima. Megju zapaljenim razvalinama gradskim bori se narod, a požar osvjetljuje borbu!

Poput tuftnja groma, iz njega izbija mržnja cijele Italije. Lepne nogom o zemlju: bojnici odasvud niču. Garibaldi! . . . Podigni glavu s laguma pustih, Venecijo tužna! A ti, majko italskog puka, ti Rimu, primi u svoje ruke skeptar i vlast!

Dizite se i vi tamo do Tesalskih Gora, kuda stenje prigušena V., gdje Balkan plaćem odzvana! Dizite se! Nek tajne srdžbe duhova planu plamom vebne ljubavi! Vi ropska i tlačena plemena dižite se, ustajte i složno povedito bojno kolo!

Sa onih ostrva, što Egej plaće, sa klisura onih, gdje gnejzeda orli viju, vi, braća grčka, pohrlete k Pireju! Temi stokle je ovdje, da vas na Aziju vodi. Srbine! Vidiš li, gdje se golema sjena tvog Lazara diže sa Kosova Polja! Eno i Kraljevića Marka, gdje iz pećine iskače. Već mu je zarzo konjic Sarac!

Izvuci već jednom koplj Korvinovo i ti, Madžaru, a i ti brate, Hrvatu, brate: zašto plaćeš za sinkom što ti poginu u Italiji?

Protiv onog istog, što nas sviju davi, protiv onog, što nam krv sisu, ispija, — protiv onog srimo naoružani pravdom, ljubavlju, vjerom! A ti, kraju svih mržnja i tuga, ti bakljo rata, ožeši ognjem svojim svaki kutak! Nek jedno srce zakuka, nek jedan zavjet odjekne, nek jedan krič zaori: Ne čemo više stranaca, ne čemo ugnjetavača!

Juni, 1860.

Preveo u prozi: Antonije Filipić (Milan).

RUKOPISI SE NE VRAČAJU.
PISMA I POŠILJKE NE PLAĆA
— ĆENE NE PRIMAJU SE. —
OGLASI SE RAČUNAJU 16 PA-
RA PO PETIT RETKU, A ZA
VIŠE PUTA PO POGODBI,
PRIOPĆENJA I ZAHVALE 20
— PARA PO RETKU. —

Naš nacionalni zadatak.

U doba ovog velikog političkog sloma i kaosa, kad vlada zbrka i nesnažanje ideja, imamo teške dane narodnog iskušenja.

U došađanjem nacionalnom mrtviju, u takvoj općoj apatiji, gdje se misli na narod jedino u izborne svrhe, ili inače toliko, koliko nedostaje, jer nije iz srca, iz duše, sa svom ljubavlju svojih osjećaja, — narod se nalazi u političkoj rastrovanosti, jer mu iz vida nestaje pravi cilj, a mi prenusmo da taj kaos sredimo, da narodu otklonimo ovakovo stanje. Kod inteligencije je mltavost u savršenoj slici. Energija je nikakva, polovična. Gospoduje s masom, i okužila je atmosferu svojom ljenošću i neradom. Oni su iskvareni i istrošeni moždani, tjelesa bez krvi, bez snage. To nas ne može zadovoljiti, nama ne impimiraju ifrave, a ni programi: mi hoćemo djela, djela vidljiva, ne parlamentarna kukavna, već u narodu, za ovaj ispačeni narod.

Skrajno je vrijeme da se ovakovo stanje promijeni. U ovo zadnje doba omladina se je istakla svojom žilavom inicijativom. Ištice se u javnome životu, svojom revoltom, svojom energijom i impulsivnošću. Tako i treba. Nek mladost bude faktorom, na njoj ostaje budućnost: na njoj radi naroda. Ona treba da propaguje nacionalni radikalizam: nacionalno vaspitanje duše i srca.

Od nerada stvorimo rad, od malakslosti stvorimo energiju, izgradimo oduševljene, preduzete boriće. Narodu ih treba. Sitničavost, trulež, malodušnost — rane su na narodnom tijelu — izlijevimo ih! Našu žilavu otpornost potencirajmo, osnažimo sebe, svoju volju. Postavimo sebi načelo općeg narodnog dobra. Radimo radi dobra naroda, onog izmučenog, ispačenog puča. Pregorimo i život za taj ideal, jer smo nacionaliste nađa sve: narodni radenici radi života svoga, radi budućnosti, jer to je naš idoli, naša vježba. Radimo i na kulturnom polju, jer svaka komponenta doprinosi cjelinu, ali za jedinu surhu Nacionalnog Vaskrsa. Daleko od friza na praksi, oživotvorimo svoje planove, i onda ćemo biti zadovoljni, kad budemo gledali uspjehne, svoga, krvavoga rada.

Šibenik, 23. XII. 1912. J. B.

Naše bilješke.

„Grossdeutschland“

Već pred kojih desetak godina bila je pangermanska literatura dosta bogata; danas ona broji do nekoliko stotina knjiga, te jedna od najinteresantnijih knjiga te ruke jest „Grossdeutschland“, izšla nedavno. („Grossdeutschland, die aufgabe des XX. Jahrhunderts“ može se dobiti u Lipskom kod „Verlag Bruno Volger“ od Tannenberga. Cijena 2 kr.). Ovo pangermansko „remek-djelo“ od 256 stranica, dano je na javu moralnom i materijalnom potporom pruskog dvora.

Prama pisanju te knjige, mi Slaveni imali bi nestati iz naše domovine najkašnje za godinu dana, pošto bi čitava ova Monarhija bila anektirana Rajhu. Češka bila bi podijeljena u tri djela, da se tako lakše svlađa otpor tamošnjih „buntovnika“, a i Poljsku čekao bi jednak udar, jer rekbi prošla razdioba nije dovoljna. Preostali teritorij Monarhije, jednako podijeljen u marke, u koliko već nije u rukama njemačkim, lako je germanizirati! Imanja će se svih Slavena zaplijeniti, a svi „tvrdoglaci“ biće pokorenji, ognjem i mačem ili poslani u Sibiriju i u Ameriku. Za „umjerenje“ pak otvorit će se germanizatorske specijalne škole, po uzoru onih u pruskoj Poljskoj, škole, u kojima će se propovijedati, kako svaka država mora da ima jednu „Staatssprache“, iz kojih će slavenska djeca izazeti pruski janjičari. Svuda bit će otvorene pargemanske srednje i visoke škole; u Trstu n. pr. osnovat će se pruski univerzitet i politehnik. Svi gjaci iz anektiranih zemalja morat će najmanje jednu godinu slušati nauke u Rajhu ili obratno.

Italiji bit će otstupljen maleni dio Trenta, no to pod uvjetom, da se za uvijek odreće aspiracija na drugu obalu Jadranskog mora. Francuskoj bit će zaplijenjena čitava ratna mornarica i otete pogranične zemlje. A da se njenu moć sasme i posvema skrije, bit će prisiljena, da plati ratnu odštetu u iznosu od 5.000 miljarda M. itd. itd.

Pa da se „naši“ pangermanni nemaju veseliti savezu s Prusijom!? A da naša braća Srbi u Kraljevini takova šta pišu, puste li bi onda hajke biti!

Progoni gjaka. Primamo: „Ovih dana aps. pravnik Padelin iz Dalmacije položio je na bečkom univerzitetu drugi državni ispit i rigoroz. Na povratku je putovao iz Beča u osobnom vlaku sa mnogo seljaka vojnih pozvanika, kojima je uobičen razgovoru pričao o junastvu i oduševljenju srpskih i bugarskih junaka u bojevima kod Kumanova i Kirkilise. Na denuncije kakvog običnog špicla, Padelin je bio uapšen u St. Petru od oružnika, jer da je tužen što je govorio proti Austriji i vladaru. Ne znam, je li pušten iz zatvora ili će još postupati proti njemu.“

O našem drugu Ujeviću. Piše nam jedan prijatelj iz Zagreba: „... Uapšen je na miševačkom kolodvoru i otpremljen u zagrebačke tamnlice. Drže ga u groznoj neizvjesnosti, zabranjen mu je bilo kakvi kontakt sa prijateljima, dapače ga ostavljaju, da gladuje i davaju mu najmačnije i najstudnije izbez. Govorio sam s njime. Jako je ošlabio i dvojim, da će moći dulje vremena ovako izdržati pakost Cuvajevke inkvizicije...“

Drugovi poradimo svim silama, da se Augustinu pomogne...!

Naši dopisi.

Dvije iz Cuvajevog pašaluka.

Narod je ogorčen do skrajnosti, jer šalju sa poglavarnstva detektiva, da kupi globe zanatljalama i radi škola, od više godina natrag, i to baš sada, kad neke obitelji lišene

*) Hiljada („i mille“), junaci „crvene košulje“, garibaldinci; junački podvig Garibaldija, napadaj i zauzeće Sicilije iz vlasti tujinskih za Vaskrsa.

domaćina nemaju ni zalogaj kruha. Zbog ovoga kriv je naš Cuvaj Madirazza, jer dok je bio pok. Puović, on bi u ovakim prilikama zatražio, da se to ne radi, pošto se obitelji nalaze u nevoljnem stanju. Ali ovaj gospodin, opomenut, jasno je odgovorio: da se to mora odmah platiti državi; — tako postupa radi interesa. „Ditta fratelli Madirazza“ postoji od mnogo godina, a nema još obrtnog lista i svoje radnike ne osjegava, te njihove obitelji su izložene radi toga bijedi i nevolji. Zašto za gosp. Mikulu ne vrijedi zakoni? Poglavarstvo zna dobro ovo što navedosmo, — ali dakako vrana vrani oči ne vadi.

Trogir, 24. XII. 1912.
Jugoslavenka.

Konac je godine, te molimo gospodu preplatnike da odmah podmire preplatu (ako nijesu još) za ovu godinu a obnove za 1913. god., a povjerenicima stavljamo na srce, da odmah pošalju svoje obraćune.

Politički pregled.

Konferencije u Londonu traju. Uvjeti balk. saveznika su izneseni. Turska još zavlačuje.

Novine pravaške pišu o padu Cuvaja, jer da bi to bio uzrok obustave opstrukcije hrv.-slov. kluba u parlamentu.

U Londonu danas pada odluka sa strane Turske.

Iz mesta.

C. k. viši zem. sud u Zadru prihvatio je slijedeći zaključak: „Odvj. kand. u jedno-godišnjoj sudskej praksi, Dr. Agaton Begu u Šibeniku biva isključen iz sudske prakse kod c. k. Okružnog suda u Šibeniku za šest mjeseci.“

Proti ovome zaključku uložio je Dr. Begu žaobu na ministra pravde, te vrši i dalje sudske prakse na mjesnom судu.

Kako je poznato, ovo su posljedice onog policajnog sistema, pod kojim stjenje danas čita Dalmacija, a radi iksaza simpatija junaka braći na Balkanu.

Dok je šibenska politička vlast barem u toliko pristojnije postupala, što je Dr.

Bega prigodom raspusta šibenske općine tobož radi klicanja dala uapsiti, pa ga odmah uz opomenu pustila na slobodu, Viši Zem. Sud smatrao je shodnim da se pokaže još lojalnijim. te je ponašanje Dr. Bega, kao i njegovih kolega Dr. Angjelinovića i Dr. Mitrovića u Spljetu, te Anečina u Šibeniku označio sasvim nepričnjim.

Obrazloženje ovog nečuvanog zaključka i naš komentar iznijet ćemo u narednom broju.

Zaruke. Dne 29. tek. m. u Šibeniku se zaručuje u ovu negielju gosp. D.r A. Bego, odvj. kandidat sa dražesnom gospogicom, našom odličnom sugragjanicom Anticom Montanari. Naša osobita iskrena čestitanja.

U Drnišu zaručio se je prekucjer gosp. Milivoj Kravar, trg. pomoćnik sa gospogicom Anticom Ile Ivanovom, Zaručnicima naše iskreno čestitanje.

Plesna zabava u Kolu. Ovom nedjeljom počinje u Kolu prva plesna zabava, koje će se redovito obdržavati svake nedjelje. Za ove objavljenje zabavice, gdje se u veselju sakuplja naša mladost, neće se šiljati nikakvi pozivi. Na staru godinu prirediti će se zabava s večerom, o čemu će se članovi obznaniti osobitim arkom.

Naše saučešće obitelji D.r I. K. Fontane nad gubitkom pok. Kasandre, koju žalosnu vijest nijesmo mogli donijeti u zadnjem broju, jer nam je kasno stigla.

Da počaste uspomenu pok. Kasandre Fontane, darovaše u fond „Kola“: Braća Ilijadica K. 5; Sunara Krste K. 2; Fulgosi Ivan Antin K. 3; braća Makale K. 5; Mirković Niko K. 3; Baranović Dane K. 2; Škarica Pere K. 3; Rora Paško K. 4; Sunara Frano K. 2; Tikulin Ante K. 1; Terzanović Pio K. 5; Grubišić Jerko K. 2; D.r Ante Makale K. 10; prof. Ante Bradanović K. 4. Uprava zahvaljuje.

Biblioteka „Ujed. Nac. Omladine“.

„Beograd bez maske“ brošura je zaplijenjena. Izači će oko nove godine u II. izdanju. Zaplijenjena su i ona mesta, koja su već u „Slobodi“ izšla.

„Meštrović“ (od Dim. Mitrinovića) zvat će se naša druga brošura. Radi ovakvih šikanacija ova će izaći 15. januara. Naručujte.

Iz uredništva.

Gosp. O. F. — Spljet. Ne odgovara zadatku. Budite jasniji. Jačajte i izgrajujte sebe. I unapred, pa će vam naši stupci biti uvijek otvoreni.

Gosp. I. M. Odrovska. — Volovsko. Je li to vaše pravo ime? Pošaljite, rado ćemo uvrstiti. Javite se.

Gosp. H. Gospic. — S. Pošaljite i pišite. Širite list.

Gosp. — ar. — S. Javite vaše ime.

Gosp. A. T. — S.e. O vojsci ne smije se pisati.

Gosp. M. V. — Hvar. — Uvrstite ćemo.

Pišem vam.

Gosp. A. B. — Beograd. Primismo.

Gosp. Miloš. — D. — Primismo. Drago nam je. Pišite. Samo javite ime.

Gosp. V. Č. — Spljet. Kako vidite, ovaj put nemoguće. Pisasimo danas.

Gosp. B. M. Vr. — S. Nijesmo još pročitali. Radite.

Repeticije daje jedan mladić uz umjerene cijene — gajima svih razreda realnog gimnazija. Obratiti se na ovo uredništvo.

Pazi! Pučko tiskari u Šibeniku treba za tipografsku struku jedan gjak od 14 godina, koji je svršio pučku školu, a prednost ima onaj, koji je učinio i koji razred realke.

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cjenjenom občinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njeovo staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrieme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cjenjenog občinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforde.

Sa veleštovnjem
FRANE CRLJENKO

21

Lav N. Tolstoj

Knjižnica „Naprednjaka“ broj 2.

ŽIVI TRUP

drama u šest čina i dvanaest slika. Cijena 60 para (s poštom 70 para).

Može se dobiti kod „PUČKE TISKARE“ D.r V. Iljadica i drugovi - Šibenik.

Izobražen i napredan čovjek mora da pročita ovo krasno djelo velikog ruskog pisca.

Knj. „Naprednjaka“ izdala je još: D.r T. G. Masaryk — govor o proračunu 1907, cijena 20 para (s poštom 30 para); br. 4.

PRVĀ ZAGREBAČKA TVORNICA

pečata iz mjeđi i gume za urede. — Tvornica email-tabla i tablica.

Strojevi za numeriranje i t. d.

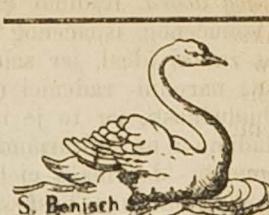
Glavno zastupstvo za Dalmaciju: 48

Petrić Ljubomir - Split

OGLAS

Gradjevno Poduzeće

PETAR BLASOTTI & FRANO ŠKOTON
Ispitani nadzidarski majstor u ŠIBENIKU poduzimlje svaku vrstu gradjevnih radnja i popravaka. Specijalista u gradnji štednjaka (Sparherda) i peći za sobe. Poduzimlje čvrste radnje u cement beton (Eisenbeton) bez potrebe željeznih greda, sa posebnom kančelarijom za nacrte i trebovnike u kući Pasini put Suda. 41

NAJBOLJI ČESKI PROIZVOD

JEFTINE PERINE

1 kg. smedje dobre, uglađene po 2 K., bolje po K. 2.40; prve vrsti pola bijele K. 2.80, bijele K. 4; bijele pahuljaste K. 5.40; 1 kg. vrlo fine, bijele kao snijeg, uglađene od K. 6.40 i K. 8; pahuljica smedih od K. 6 i 7; bijele, fine K. 10; najfinije pahuljaste sa prsju 12 K.

Ako se naruči 5 kg. šalje se franko.

Gotove postelje od crvenog, modrog bijelog ili žutog naukinga, jedna peća 180 cm. duga, 120 cm. široka sa dva jastuka svaki 80 cm. dug, 60 cm. širok, napunjena sa novim, smedim trajnim pahuljastim perinama K. 16, na pola pahuljastih K. 20, pahuljastih K. 24; pojedine peće K. 10, 13, 14 i 16. Jastuka K. 3, 3.50, 4. Peća 200 cm. dugih 140 širokih K. 13, 14.70, 17.80, 21. Jastuka 90 cm. dugih 70 cm. širokih K. 4.50, 5.20, 5.70. Podpeće jakoga gradla 180 cm. dugih, 116 cm. širokih K. 12.80, 14.80.

Šalje se poduzećem počam od K. 12 franko. Izmjene su dozvoljene. — Za neodgovarajuće vraća se novac.

Potpune cijenike besplatno i franko. 10-15
S. BENISCH u Deschenitzu, br. 951 — Česka.

PIO TERZANOVIC

Velika zaliha za zimsku sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene

52-52

NE BOJI SE UTAKMICE.

PUČKA TIŠKARA

D. V. Iljadica i drugovi
ŠIBENIK

Preporuča se za sve u
tišarsku struku zasjeća-
juće radnje. Cijene umjerene.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralna DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.
2,000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIĆCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJA SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE.

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE, PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA.

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA IN-KASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM

----- RA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA.